

Fotoboek brengt historie West Heiligerlee treffend in beeld

Door: JIBBO POPPEN

HEILIGERLEE - Er is de laatste jaren een hausse aan de gang in de produktie van nostalgisch-historische boekwerken. Drukkerij Actief in Scheemda, net 25 jaar oud geworden, vervult in die ontwikkeling een stimulerende rol. Van verschillende Oostgroningse dorpen is de historie al aan de vergetelheid ontrukkt door er een boekje van uit te brengen. Niet geschreven door mensen die er-in doorgeleerd hebben, maar door inwoners van het dorp zelf, die in vrije tijd archieven uitplozen om belangrijke gegevens uit het verleden bloot te leggen. Verder deden ze een beroep op dorpsgenoten om foto's ter beschikking te stellen waarmee het boekwerk kon worden opgefleurd. Het laatste produkt dat in dit kader bij Drukkerij Actief van de persen rolde is het boekwerkje over Westerlee en Heiligerlee, samengesteld door K.B. Haan uit Heiligerlee.

Haan zit al ongeveer tien jaar in de historie van de dorpen te wroeten. Een deel van zijn bevindingen heeft hij in het boekje vastgelegd. Het werkje telt 120 bladzijden. Het heeft het formaat 23 x 24 cm, langzamerhand het handelsmerk geworden voor dit soort Actief-boeken.

„Westerlee-Heiligerlee” is voorzien van 120 foto's, die in hoofdzaak stammen uit de jaren voor 1940. Toch is het boek beslist niet alleen een fotoboek. Op verschillende belangrijke zaken, de beide dorpen betreffende, wordt dieper ingegaan. Zoals het ontstaan. Dat moet in de dertiende eeuw geweest zijn, toen zich rond het klooster „Mons Sinai”, waar de orde van de Norbertinessen huiste, een kerspel vormde. In tegenstelling tot nu vormden Wester- en Heiligerlee toentertijd een eenheid. In 1594 werd het klooster opgeheven. In

Dorpsgezicht van Westerlee. De Hoofdweg, met links het huis van leed- en vreugde-aanzegger Kuntkes. Rechts op de achtergrond de toren van de hervormde kerk.

1811 werd de gemeente Westerlee gesticht. Die bestond tot 1821. In het boekje wordt duidelijk dat in de loop der eeuwen de beide gemeenschappen toch uit elkaar groeiden. Westerlee ontwikkelde zich tot een agrarisch dorp, terwijl in Heiligerlee de industrie opkwam. Haan heeft zijn boekje zo samengesteld dat de lezer in gedachten een wandeling maakt van de grens tussen Meeden en Westerlee naar de grens tussen Heiligerlee en Winschoten.

MOLEN

Veel mensen op de foto. Talrijke schoolfoto's, waar de vijftigers en zestigers van tegenwoordig zich aan zullen vergapen. Ook zijn er foto's opgenomen van verdwenen

dorpsgezichten. Zoals de Molenstraat met de molen, waar nu alleen het onderstel nog van staat. Of de vrije evangelische kerk, aan dezelfde Molenstraat. Nu ook al lang verdwenen. Op de geschiedenis van de kerken in Westerlee wordt uitvoerig ingegaan. De huidige hervormde kerk heeft de oudste klokketoren in de gemeente Scheemda.

SLAG

De vaderlandse geschiedenis leert ons dat DE Slag bij Heiligerlee plaatsvond. Dat gebeurde inderdaad in 1568, maar ruim dertig jaar eerder, in 1536 werden de dengens er ook al gekruist. Die slag bij Heiligerlee werd uitgevochten door hertog Karel van Gelre, een opstandeling en stadhouder Georg

Schenk, in dienst van de koning. De tweede slag is echter niet bekend en daar heeft Heiligerlee bekendheid vooral van. Een afbeelding van de slag prijkt dan ook, op de achtergrond van het dorpsgezicht van Westerlee op de voorpagina van Heiligerlee. Van Bergendynastie is het ook veel betekend in de geschiedenis staat in het boek. De bekendste is de klooster van Van Bergen, maar dat is niet in 1835 ook de steen van „lust” over. In 1911 de gebouwen gingen verloren. In 1840 kwam ook de fabriek „Concurrerend” in de grens met Winschoten in handen van Van Bergen.

Uitgebreid wordt de geschiedenis van het klooster. De naam „Mons Sinai” komt omdat de gebouwen van „De Hoogte” lagen op de plaats van het klooster in 1594 gebroken was, na de veranderingen in de landerijen in Heiligerlee „kloosterboeren” in 1970 actief. Toen werd de rijen van „De Heiligerlee” aan Staatsbosbeheer overtoes (ze hadden bevestigd) gedrukt mogen worden van Heiligerleeërs aardappelrooien zwaar rij.

„Westerlee-Heiligerlee” is le opzichten een belangrijk. Voor de inwoners van Heiligerlee plaats omdat ze eens kunnen terugkijken voor hen als voorbeeld geeft het drukwerk een beeld van het dorp in wat zich heeft heen in dit deel van de geschiedenis afspelde.

Het boek kost f. Het is er een speciale versie van „Geuzenhuis” in de „Antenne” in Winschoten. Het zal het boek nu in de boekhandels in de dorp zijn.

06-11-04

ek brengt historie Wester- lee treffend in beeld

Dorpsgezicht van Westerlee. De Hoofdweg, met links het huis van leed- en vreugde-aanzegger Kuntkes. Rechts op de achtergrond de toren van de hervormde kerk.

1811 werd de gemeente Westerlee gesticht. Die bestond tot 1821. In het boekje wordt duidelijk dat in de loop der eeuwen de beide gemeenschappen toch uit elkaar groeiden. Westerlee ontwikkelde zich tot een agrarisch dorp, terwijl in Heiligerlee de industrie opkwam. Haan heeft zijn boekje zo samengesteld dat de lezer in gedachten een wandeling maakt van de grens tussen Meeden en Westerlee naar de grens tussen Heiligerlee en Winschoten.

MOLEN

Veel mensen op de foto. Talrijke schoolfoto's, waar de vijftigers en zestigers van tegenwoordig zich aan zullen vergapen. Ook zijn er foto's opgenomen van verdwenen

dorpsgezichten. Zoals de Molenstraat met de molen, waar nu alleen het onderstel nog van staat. Of de vrije evangelische kerk, aan dezelfde Molenstraat. Nu ook al lang verdwenen. Op de geschiedenis van de kerken in Westerlee wordt uitvoerig ingegaan. De huidige hervormde kerk heeft de oudste klok-toren in de gemeente Scheemda.

SLAG

De vaderlandse geschiedenis leert ons dat DE Slag bij Heiligerlee plaatsvond. Dat gebeurde inderdaad in 1568, maar ruim dertig jaar eerder, in 1536 werden de degenen er ook al gekruist. Die slag bij Heiligerlee werd uitgevochten door hertog Karel van Gelre, een opstandeling en stadhouder Georg

Schenk, in dienst van Karel V. De tweede slag is echter de bekendste en daar heeft Heiligerlee zijn bekendheid vooral aan te danken. Een afbeelding van het standbeeld prijkt dan ook, samen met een dorpsgezicht van Westerlee, op de voorpagina van Haans boeken. De Van Bergendynastie heeft tot 1980 veel betekend in Heiligerlee, zo staat in het boek te lezen. Het bekendste is de klokkengieterij van Van Bergen, maar de familie nam in 1835 ook de steenfabriek „Werklust” over. In 1917 sloot die en de gebouwen gingen tegen de vlakte. In 1840 kwam ook de tweede steenfabriek „Concurrent” (tegen de grens met Winschoten aan gelegen) in handen van Van Bergen.

Uitgebreid wordt ook de geschiedenis van het klooster beschreven. De naam „Mons Sinai” is gekozen omdat de gebouwen op een heuvel „De Hoogte” lagen. Later nadat het klooster in 1594 gesloten en afgebroken was, namen boeren de landerijen in bezit. Deze „kloosterboeren” waren daar tot 1970 actief. Toen werden de landerijen van „De Hoogte” verkocht aan Staatsbosbeheer. Prachtige foto's (ze hadden best wat groter afgedrukt mogen worden) zijn te zien van Heiligerlee's die aan het aardappelrooien zijn bij de boerde-rij.

„Westerlee-Heiligerlee” is in vele opzichten een waardevol boek. Voor de inwoners in de eerste plaats omdat ze oude foto's nog eens kunnen terugzien, maar zowel voor hen als voor buitenstaanders geeft het drukwerkje een goed inzicht in wat zich door de eeuwen heen in dit deel van het Oldambt afspeelde.

Het boek kost f 35,-. Vandaag is er een speciale verkoopdag in het „Geuzenhuis” in Heiligerlee en in de „Antenne” in Westerlee. Verder zal het boek nadien in enige boekhandels in de regio verkrijgbaar zijn.